

ЖЕРТВАТА НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ИМА СВОИТЕ ПРАВА

ЖЕРТВА ЛИ СТЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕ? Кражбата на вещи от дома, отнемането на автомобил, нанасянето на телесни повреди – това са все реални житейски ситуации, много от които, за съжаление, не са рядкост в ежедневието. Ако попаднем в някоя от тези ситуации, ние ставаме “жертва на престъплението” – лицето, което е понесло имуществени и/или телесни вреди от престъпното деяние. Като жертва Вие имате право на защита по закон, като целта на съда е не само разкриване на престъпленията и разобличаване на виновните, но и овъзмездяване на вредите:

- Неимуществени вреди – възникват при накърняване на живот, здраве, добро име. Такива са физически болки на пострадалия в резултат на нараняването, душевни страдания (скръб и мъка) по починал близък човек или увреждане на честта и достойнството.
- Иимуществени вреди – възникват при претърпени материални загуби или щети. Такива са стойността на откраднатите вещи, цената на ремонта на удареното МПС и др.

ЖЕРТВАТА В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО ПРЕД СЪДА: може да участва като (1) граждански ищец, (2) частен обвинител и (3) частен тъжител. В много случаи пострадалият участва в наказателното производство в две качества: на граждански ищец и на частен обвинител.

НЕОБХОДИМ ЛИ Е АДВОКАТ? Законът не изисква задължително участие на адвокат, но гражданският ищец, частният обвинител и частният тъжител могат да бъдат представлявани от такъв.

- *Пострадалият като граждански ищец*
- *Пострадалият като частен обвинител*
- *Пострадалият като частен тъжител*

Пострадалият като граждански ищец

Това е един от начините за обезщетяване на пострадалия за причинените му вреди – претенция за овъзмездяването им в парично изражение, която се предявява от претърпелия вреди в резултат на деянието срещу него или неговото имущество. Кога се завежда граждански иск: Това може да стане (1) по време на досъдебното производство под формата на писмена молба или (2) в устна форма пред съда най-късно в първото съдебно заседание, когато съдът разясни правата на пострадалите. Последните получават призовка, в която се съобщава датата на първото съдебно заседание.

• Какви документи са необходими: Молбата за участие в наказателното производство като граждански ищец трябва да съдържа: имената на лицето, срещу което се насочва, престъплението, от което са причинени вредите, техния характер и размера на претендираното обезщетение. При неимуществени вреди размерът на обезщетението са разходите за лечение, ако има такива, и равностойността в пари на болките и страданията. Посочете точно какви са вредите – стойността на отнети при грабеж или увредени вещи. Ваше право е и претенцията за лихва върху горните суми, чиито начален момент е датата на извършване на престъплението.

• Какво се печели с граждански иск: За да получи обезщетение от обвиняемия, пострадалият не е необходимо да участва в наказателния процес. Вместо това той може да предяви отделен граждански иск. Ако пострадалият НЕ участва в наказателния процес и се установи вина, тази информация може да се използва в един бъдещ граждански иск. Последващото гражданско дело ще бъде опростено дело, в което се решава единствено въпроса за обезщетението.

• Право на участие: С предявяването на граждански иск Вие встъпвате в ролята на граждански ищец в наказателното дело. Гражданският ищец има право да участва в него и да:

- се запознае с делото и да прави преписи от документи по него
- представя доказателства по делото, свързани с претърпените вреди
- депозира искания и възражения пред съда, когато са накърнени неговите интереси по делото
- обжалва погрешни актове на съда, които се отразяват отрицателно върху неговите права и интереси
- Резултатът: При приключване на наказателното дело, ако обвиняемият бъде намерен за виновен в извършването на престъплението, съдът определя дали гражданският ищец има право на овъзмездяване и под каква форма. Ако съдът постанови, че обвиняемият не е виновен, пострадалият все още има право да заведе в последствие отделен граждански иск срещу него.

Пострадалият като частен обвинител

В тази роля може да се окажете, ако сте пострадал от престъпление от общ характер и поискате конституирането като частен обвинител. Престъпление от общ характер е всяко престъпление извън тези, за които се търси отговорност чрез подаване на частна тъжба (обида, клевета, лека телесна повреда, кражба, извършена от съпруг или определена категория роднини).

• Кога да подадете молба за конституиране като частен обвинител: Това може да стане по всяко време след започване на предварителното производство до приключване на първото съдебно заседание.

Пострадалият получава призовка, в която се съобщава датата на първото съдебно заседание.

- Какви документи са необходими: Молбата за конституиране като частен обвинител се отправя към съда, който разглежда наказателното дело и може да бъде както писмена, така и устна. Тя трябва да съдържа данни за подателя си, както и за обстоятелствата, на които се основава (какво е престъплението, как са Ви причинени вреди, кога и къде е извършено престъплението и от кого).
- Какво печели частният обвинител: Като частен обвинител Вие имате право да участвате в процеса. Също така можете да продължите делото, ако прокурорът реши по някое време да снесе обвинението срещу подсъдимия.
- Права: По време на делото частният обвинител може да сочи доказателства, да прави искания, да представя тези и аргументи. За разлика от гражданския ищец (който може да участва само по въпросите на обезщетението), частният обвинител може да участва при доказването на вината на обвиняемия, както и при определянето на вида и размера на наказанието.

Пострадалият като частен тѐжител

Определена категория престъпления не се преследват по общия ред, а само при наличие на подадена от пострадалия молба – частна тѐжба. С предявяването ѝ в съда се образува наказателно дело от частен характер, а подалото я лице (което е и пострадалият) се нарича частен тѐжител. Такива престъпления са, например, обидата и клеветата, леката телесна повреда, кражба, извършена от съпруг или определена категория роднини.

- Кога се подава частна тѐжба: Подаването на частна тѐжба трябва да е задължително в срок от 6 месеца от узнаването за престъплението.
- Какви документи са необходими: Тѐжбата задължително трябва да е писмена, с данни за подателя и този, срещу когото се подава. В нея трябва да изложите характера на престъплението, начина, по който са Ви причинени вреди, времето и мястото на извършване на престъплението. Заедно с частната тѐжба може да се предяви и граждански иск. Частната тѐжба се подава в съответния районен съд по мястото на извършване на престъплението заедно с препис от нея и писмените доказателства за подсъдимия, като се дължи и държавната такса.
- Право на участие: В образуваното дело по частна тѐжба Вие осъществявате изцяло ролята на обвинител (тук прокурор не участва) и не можете да бъдете свидетел. Имате всички права на страна в производството. Неявяването Ви на делото без уважителни причини води до прекратяването му.
- Резултатът: Частната жалба завършва с произнасянето на присъда. В много случаи обаче пострадалият може да постигне спогодба с подсъдимия преди приключване на делото. Частният тѐжител може да оттегли тѐжбата по всяко време.